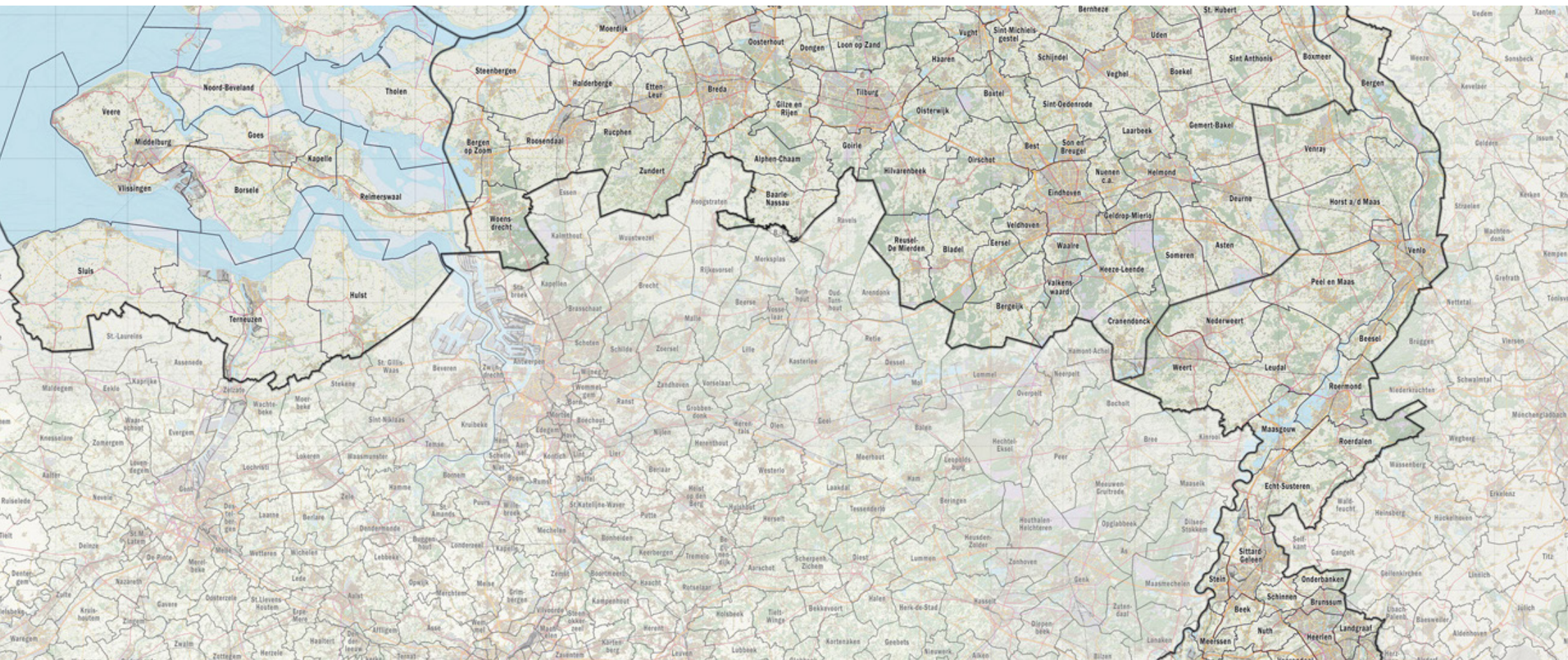

Bestuurlijke Netwerkkarten Crisisbeheersing

Bevoegdheidenschema 13 – Spoorvervoer

Nederlandse Academie voor Crisisbeheersing en Brandweezorg

Postbus 7010

6801 HA Arnhem

Kemperbergerweg 783, Arnhem

www.nipv.nl

info@nipv.nl

026 355 24 00

Colofon

Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade ontstaan door eventuele fouten c.q. onvolkomenheden in deze publicatie.

Om deze publicatie te kunnen blijven ontwikkelen en verbeteren, ontvangen wij graag commentaar en suggesties ter verbetering. Vragen of opmerkingen kunt u sturen naar info@nipv.nl, onder vermelding van Bestuurlijke Netwerkkarten.

© Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) en provincie Noord-Holland, 2025

Auteur(s) Merijn ten Dam, Samantha Daniels, Ernst Brainich

Contactpersoon Merijn ten Dam

Datum 2025

Status handboek

Versie 202504

Wij hechten veel belang aan kennisdeling. Delen uit deze publicatie mogen dan ook worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding.

Het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid is bij wet vastgelegd onder de naam Instituut Fysieke Veiligheid.

13 Bevoegdheidenschema spoorvervoer

ongevalsbestrijding

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			zie over de incidentenorganisatie spoor <i>Kamerstukken II</i> 2010/11, 29 984, nr. 255 en 261, <i>Kamerstukken II</i> 2011/12, 29 984, nr. 271, en Handboek Incidentmanagement Rail, ProRail 2023
1. informatie			
1a. melding/informatie algemeen			1a. zie verder het schema rampenbestrijding algemeen
	1a.1. eenieder aan burgemeester	1a.1. art. 50 Wet veiligheidsregio's; art. 4 lid 1 Besluit informatie inzake rampen en crises	
	1a.2. burgemeester of voorzitter veiligheidsregio aan bevolking en hulpverleners	1a.2. art. 7 lid 1 en 2 jo art. 39 Wet veiligheidsregio's; art. 10 lid 1 en art. 11 Besluit informatie inzake rampen en crises	

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1b. melding storingen of andere onregelmatigheden aan de trein op de hoofdspoorweg die een veilig en ongestoord gebruik van die hoofdspoorweg in gevaar brengen of kunnen brengen	1b.1 melding beheerder of spoorwegondernemer aan minister van IenM	1b. art. 26 lid 3 Besluit spoorverkeer; art. 8 Regeling beveiliging treinen Kanaaltunnel	
1c. verstrekking van informatie over de routebeschrijving resp. gewijzigde routekenmerken in geval van een noodsituatie	1c. infrastructuurbeheerder aan spoorwegonderneming	1c. art. 4.2.1.2.2.1 jo aanhangsel D.2 en art. 4.2.2.5.1 onder B Uitvoeringsverordening (EU) 2019/773 van de Commissie van 16 mei 2019 betreffende de technische specificaties inzake interoperabiliteit van het subsysteem exploitatie en verkeersleiding van het spoorwegsysteem in de Europese Unie, <i>PbEU</i> 2019, L 139/1	
1d. verstrekking van gegevens in verband met o.a. botsingen, treinbranden, evacuatie van treinen, ongevallen in tunnels, incidenten met gevaarlijke goederen, ontsporingen en inzake de berging of het hersporen van treinen	1d. spoorwegonderneming aan infrastructuurbeheerder	1d. art. 4.2.3.7 Uitvoeringsverordening (EU) 2019/773 van de Commissie van 16 mei 2019 betreffende de technische specificaties inzake interoperabiliteit van het subsysteem exploitatie en verkeersleiding van het spoorwegsysteem in de Europese Unie, <i>PbEU</i> 2019, L 139/1	
1e.1. melding ernstige incidenten op lokaal spoor aan toezichthouder	1e.1. beheerder lokaal spoor aan Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)	1e.1. art. 20 lid 2 Wet lokaal spoor Wet lokaal spoor jo. art. 1 Besluit aanwijzing toezichthouder Wet lokaal spoor	1e.1. lokale spoorwegen betreffen spoorwegen die uitsluitend of overwegend bestemd zijn voor het verrichten van openbaar personenvervoer voor lokale of interlokale verbindingen. Dit zijn bijvoorbeeld spoorwegen die in het normale

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			<p>spraakgebruik metro- of tramwegen genoemd worden. Zie art. 1 Besluit aanwijzing van lokale spoorwegen</p> <p>ILT houdt namens gedeputeerde staten of bestuur plusregio (of gedelegeerd aan B&W) toezicht op lokaal spoor (zie besluit aanwijzing toezichthouder Wet lokaal spoor). Gedeputeerde staten of plusregio kunnen handhavend optreden middels het opleggen van bestuurlijke boetes of toepassing van (spoed)bestuursdwang), zie art. 43 en 44 Wet lokaal spoor</p>
1e.2. informeren over maatregelen van beheerder van lokaal spoor	1b.2. beheerder aan vervoerder en toezichthouder ILT	1b.2. art. 23 lid 2 Wet lokaal spoor jo. art. 1 Besluit aanwijzing toezichthouder Wet lokaal spoor	
1f. melding voorval gevaarlijke stoffen	1f. vervoerder en ieder ander die de lading tijdens het vervoer onder zich heeft aan minister van IenM	1f. art. 47 Wet vervoer gevaarlijke stoffen	
1g. melding milieu-incident: bodemverontreiniging, zie schema milieu; waterverontreiniging, zie schema oppervlaktewater en waterkering			

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1h. melding aan Onderzoeksraad Voor Veiligheid		1h. art. 9 Besluit Onderzoeksraad voor Veiligheid	1e. art. 66 lid 3 Spoorwegwet regelt dat de minister van IenM zich onthoudt van onderzoek indien de Onderzoeksraad voor Veiligheid een onderzoek instelt naar het betreffende voorval zie ook hoofdstuk V Richtlijn (EU) 1026/798 van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2016 inzake veiligheid op het spoor, <i>PbEU</i> 2016, L138/102
	1h.1. exploitant van het railvoertuig, verkeersleiding en beheerder van de railweg, aan Onderzoeksraad voor Veiligheid		
	1h.2. minister van IenW (voor deze de ILT) voor voorvallen of ongevallen bedoeld in art. 47 Wet vervoer gevaarlijke stoffen		
2. maatregelen			
2a.1. de verstoring opheffen en de nadelige gevolgen daarvan zoveel mogelijk beperken	2a.1. ProRail en vervoerders op hoofdspoorweg	2a.1. art. 65 lid 1 onder e Spoorwegwet; art. 13 onder 1 Algemene Voorwaarden Toegangsovereenkomst ProRail 2022	
2a.2. aanwijzingen bij gestoord bedrijf, incidenten of noodsituaties inzake het veilig	2a.2. ProRail aan bestuurders of andere personen die	2a.2. art. 65 lid 1 onder e Spoorwegwet; art 26 lid 1 Besluit spoorverkeer	

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
en ongestoord gebruik van de hoofdspoorweg	deelnemen aan het spoorverkeer		
2c. verkeersaanwijzing, zie onder verkeer			
2d. passende maatregelen, waaronder zo nodig het geheel of gedeeltelijk buiten dienst stellen van de lokale spoorweg	2d. beheerder lokaal spoor	2d. art. 23 lid 1 Wet lokaal spoor	
2d.1. aanwijzingen aan vervoerders	2d.1. beheerder lokaal spoor	2d.1. art. 23 lid 3 Wet lokaal spoor	
2e. redding	2e. operationele diensten gemeente en veiligheidsregio		2e. zie het schema rampenbestrijding algemeen en schema geneeskundige hulpverlening
2f. vervoer gevaarlijke stoffen over hoofdspoorwegen indien redelijkerwijs geen alternatieve route beschikbaar is	2f. vervoerder	2f. art. 26 lid 2 Wet vervoer gevaarlijke stoffen	
2g. maatregelen door lokaal gezag ter handhaving openbare veiligheid: bevelen of noodbevelen die nodig zijn voor de handhaving van de openbare veiligheid; idem geven van voorschriften (noodverordening); opperbevel	2g. burgemeester of voorzitter veiligheidsregio	2g. art. 175 en 176 Gemeentewet; art. 4, 5 en 39 Wet veiligheidsregio's	2g. een interventie jegens ProRail vindt plaats door de minister van IenW (zie onder infrastructuur). De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio zou op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid (inclusief het opperbevel) aan ProRail zo nodig een opdracht kunnen geven; toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt echter in dat hij een verzoek

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			<p>tot interventie doet aan de minister van IenW. De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio past dan dus in beginsel zijn bevoegdheden niet toe. Indien er geen noodzaak is tot uitoefening van een bevoegdheid door de minister van IenW, kan dit contact met ProRail ook rechtstreeks of via de politie lopen</p> <p>de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan wel direct een opdracht geven aan de beheerder van een station (NS). Indien sprake is van een crisis waarbij de regie is gecentraliseerd (bijvoorbeeld landelijke verkeersmaatregelen bij een grootschalige evacuatie of bij een grootschalig milieu-incident), houdt toepassing van het beginsel van subsidiariteit echter in dat de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een verzoek tot door hem gewenste maatregelen voor stations doet aan de minister van IenW; de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio past dan dus in beginsel zijn bevoegdheden niet toe</p> <p>zie verder het schema rampenbestrijding algemeen</p>

2h. maatregelen milieu-incident: bodemverontreiniging zie schema milieu, waterverontreiniging, zie schema oppervlaktewater en waterkering

verkeer

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. verkeersaanwijzing (met het oog op een veilig en ongestoord gebruik van hoofdspoorwegen)	1. beheerder hoofdspoorweginfrastructuur ProRail	1. art. 16 lid 1 onder c Spoorwegwet jo. art. 65 lid 1 Spoorwegwet; art. 26 Besluit spoorverkeer	1 ministeriële concessieverlening voor beheer hoofdspoorweginfrastructuur omvat de zorg voor het leiden van het verkeer
1a. verkeersaanwijzing lokaal spoor (voor het verrichten van veilig en doelmatig vervoer)	1a. verkeersleiding lokaal spoor aan bestuurders	1a. art. 24 lid 2 Wet lokaal spoor jo. art. 4 onder b Besluit lokaal spoor	1a. gedeputeerde staten of bestuur stadsregio Amsterdam of metropoolregio Rotterdam-Den Haag belasten beheerder of vervoerder met de verkeersleiding (art. 24 lid 1 Wet lokaal spoor)
2. aanwijzing aan beheerder infrastructuur , zie onder infrastructuur			

vervoer

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. vervoersovereenkomst	1. eenieder	1. algemeen overeenkomstenrecht	
2. vervoerplicht (zo nodig afwijking mogelijk van aantal bijzondere wetten, waaronder Spoorwegwet)	2. minister van lenW (ten behoeve van uitvoering militaire taak: minister van lenW en minister van Defensie gezamenlijk)	2. art. 10* jo. art. 3 lid 1 Vervoersnoodwet	2. een vervoerplicht is een vordering van een dienst: een 'opgelegd publiekrechtelijk contract'; daarmee kan degene aan wie de plicht wordt opgelegd zich beroepen op overmacht jegens contractpartners

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			op grond van art. 10 Vervoersnoodwet kan worden voorzien in het opleggen van een vervoerplicht, zie <i>Kamerstukken II 1958/59</i> , 5425, nr. 3, p. 8. Dit artikel is echter nog niet in werking getreden. Inwerkingtreding zal eerst moeten plaatsvinden voordat deze regeling in werking kan worden gesteld
3. vergunningstelsel vervoer, zo nodig afwijking mogelijk van aantal bijzondere wetten, waaronder Spoorwegwet en Wet lokaal spoor	3. minister van IenW (ten behoeve van uitvoering militaire taak: minister van IenW en minister van Defensie gezamenlijk)	3. art. 8* jo. art. 3 lid 1 Vervoersnoodwet	3. op grond van art. 8 Vervoersnoodwet kan er in geval van schaarste aan transportcapaciteit voorrang worden verleend t.a.v. te vervoeren goederen, zie <i>Kamerstukken II 1958/59</i> , 5425, nr. 3, p. 7. Dit artikel is echter nog niet in werking getreden. Inwerkingtreding zal eerst moeten plaatsvinden voordat deze regeling in werking kan worden gesteld

vervoermiddelen

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. melden houder vervoermiddel, onderhoud, registratie, vergunningsplichtig maken van bij wet bepaalde handelingen	1. minister van IenW (ten behoeve van militaire taak: minister van IenW en minister van Defensie gezamenlijk)	1. art. 9*, 12*, 16 en 17* Vervoersnoodwet jo. art. 3 Vervoersnoodwet	1 op grond van art. 17 Vervoersnoodwet kan de minister van IenW de volgende handelingen aan een vergunning onderwerpen: <ul style="list-style-type: none"> a) het op enigerlei wijze in eigendom, in gebruik of ter beschikking overdragen van vervoermiddelen;

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
-----------	-----------	------------------	-------------

- b) het buiten Nederland brengen van vervoermiddelen;
- c) het slopen of op andere wijze onbruikbaar maken van vervoermiddelen;
- d) het aanbrengen van veranderingen aan vervoermiddelen;
- e) het gebruiken van vervoermiddelen als opslagplaats;
- f) het doen verrichten van handelingen, als bedoeld onder a, b, c, d of e

infrastructuur

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
aanwijzingen aan een beheerder van infrastructuur (zo nodig afwijking mogelijk van andere wetten), bijv. stilleggen treinverkeer	minister van IenW aan beheerder van infrastructuur (ten behoeve van uitvoering militaire taak: minister van IenW en minister van Defensie gezamenlijk)	art. 13* jo. art. 3 Vervoersnoodwet	

handhaving openbare orde

voor de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde (bijv. bij een kaping of gijzeling) zie het schema justitie

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1a. eigen maatregelen: aanwijzingen aan eenieder betreffende de orde, rust, veiligheid of een goede bedrijfsgang	1a. vervoerder	1a. art. 73 en 98 Wet personenvervoer 2000	1a. bijvoorbeeld toegangsbeperking, afsluiting, ontruiming van openbare gebouwen, stationsgebied, halteplaats, perron e.d.; feitelijke veiligheidsmaatregelen
1b. verkeersaanwijzing, zie onder verkeer en onder infrastructuur			
1c. maatregelen door lokaal gezag en door politie ter	1c. politie, burgemeester, voorzitter veiligheidsregio	1c. art. 3 Politiewet 2012; art. 172, 175 en 176 Gemeentewet;	1c. zie voorbeelden onder a, en verder bijvoorbeeld het creëren van veiligheidsringen

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
-----------	-----------	------------------	-------------

handhaving openbare orde: politieoptreden/bevelen of noodbevelen die nodig zijn voor de handhaving van de openbare orde; idem geven van voorschriften (noodverordening)

art. 39 Wet veiligheidsregio's

zie onder ongevalsbestrijding, toelichting bij 2e
zie verder het schema openbare orde

1d. veiligheidsrisicogebied ingesteld door burgemeester, zie schema openbare orde

1e. maatregelen centraal gezag: veiligheidsrisicogebied en toepassing stelsel bewaken en beveiligen, zie schema justitie

vordering algemeen

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
-----------	-----------	------------------	-------------

1. vordering eigendomsrecht en gebruiksrecht (materieel en infrastructuur)

1. alle ministers in overeenstemming met minister van EZK

1. art. 3a* en art. 5 Vorderingswet

1. voor de vordering van vervoer, zie onder vervoer
zie verder het schema schaarste algemeen

(interbestuurlijk) toezicht

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1.(spoed)bestuursdwang			
	1a. gedeputeerde staten, bestuur regio of college B&W jegens beheerder	1.a. art. 122 Provinciewet; art 43 Wet lokaal spoor; art. 125 Gemeentewet jo. art. 5:31 Algemene wet bestuursrecht	1a. regio's zijn aangewezen op basis van art. 20 van Wet personenvervoer 2000 jo. art.36b Besluit personenvervoer 2000. Het betreft de Vervoerregio Amsterdam en Metropoolregio Rotterdam Den Haag. Zie ook de Gemeenschappelijke regeling van Vervoerregio Amsterdam (Blad gemeenschappelijke regeling 2018, 1391) en de Gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag 2014 (Gemeentebld 2024, 327976)
2. indeplaatsstelling			de minister die het aangaat kan bij geconstateerde taakverwaarlozing van medebewindstaken ingrijpen bij provincie middels het generieke instrument indeplaatsstelling, en gedeputeerde staten bij gemeenten
	2a. minister van lenW jegens provinciebestuur	2a. art. 121 lid 1 Provinciewet	2a. de minister kan gedeputeerde staten verzoeken op te treden jegens gemeente of zelf optreden in het geval gedeputeerde staten niet tijdig gevolg geeft aan het verzoek (art. 124a Gemeentewet)

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
-----------	-----------	------------------	-------------

2b. Gedeputeerde Staten (of cdK) jegens gemeentebestuur

2b. art. 124 lid 1 Gemeentewet

rijksheren

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
-----------	-----------	------------------	-------------

aanwijzing en optreden rijksheren,
 vertegenwoordiging minister in regionaal beleidsteam, uitoefenen van noodbevoegdheden namens de minister

art. 27 Vervoersnoodwet en Aanwijzingsbesluit noodwetgeving; Infrastructuur en Milieu
 art. 10b Distributiewet;
 art. 16 Prijzennoodwet en Aanwijzingsbesluit economische noodwetgeving (toepassing Vorderingswet)

rijksheren zijn vertegenwoordigers van de minister in de regio. Aanwijzing vindt plaats in de preparatiefase

de aanwijzing van rijksheren op grond van de Distributiewet heeft niet plaatsgevonden

a. aanwijzing: regering, bij amvb

b. optreden: krachtens algemeen mandaat of mandaat voor een bepaald geval door minister van IenW

*) Inwerkingstelling bij Koninklijk Besluit (bijvoorbeeld op grond van art. 2 Vervoersnoodwet, art 59 Wet vervoer gevaarlijke stoffen en art. 3 Vorderingswet), hetzij separaat, hetzij nadat de beperkte of algemene noodtoestand is afgekondigd (Coördinatiewet uitzonderingstoestanden), tenzij urgentie onverwijld inwerkingstelling noodzakelijk maakt (dan: op grond van ongeschreven recht).

NB 1. Spoorvervoer is een sector die valt onder alertering terrorismebestrijding (atb). De bijlage bij het Besluit van 14 december 2005 houdende tijdelijke herindeling van ministeriële taken in het geval van een terroristische dreiging met een urgent karakter (*Stb.* 2005, 662) bevat echter geen verwijzing naar wetten die betrekking hebben op deze sector.